

LOPE DE VEGA

OVČÍ PRAMEN¹

OBSAH

PRVNÍ DĚJSTVÍ

1. scéna
2. scéna

DRUHÉ DĚJSTVÍ

1. scéna
2. scéna
3. scéna
4. scéna

TŘETÍ DĚJSTVÍ

1. scéna
2. scéna
3. scéna
4. scéna
5. scéna

OSOBY

Kastilský král FERNANDO řádu calatravského

RODRIGO, velmistr řádu calatravského

FERNAN GOMEZ, komtur řádu calatravského

ESTÉBAN, starosta Fuente Ovejuny

¹ Převzato z: VEGA, Lope de, *Ovčí pramen*, přel. Otokar Fischer, Praha 1952 (redakčně upraveno).

JUAN, zvaný Ryšavec radní tamtéž

ALONSO, radní tamtéž

FRONDOSO, Juanův syn

LAURENCIA, Estébanova dcera

PASCUALA, venkovanky

JACINTA, venkovanky

MENGO, vesničané

BARRILDO, vesničané

LEONELO, vesničané

FLORES, komturovi sluhové

ORTUÑO, komturovi sluhové

CIMBRANOS, vojín

SOUDCE

Vojáci, hudebníci, venkované, venkovanky.

PRVNÍ DĚJSTVÍ

1. scéna

(Náves ve Fuente Ovejuně. V pozadí komturovo stavení. Na scéně Laurencia a Pascuala)

LAURENCIA: Nikdy už ho nechci vidět;
ať si zůstane, kde chce!

PASCUALA: Ale jdi! Já měla za to,
že ti krušno u srdce;
vždyť nás opustil ten vzor
duchovní a světské slávy -

LAURENCIA: Jeho Milost Fernan Gomez
velký komtur Calatravy

PASCUALA: - jemuž neodolá žádná,
po němž na sta srdcí stůně -

LAURENCIA: Kéž se nezjeví už nikdy
ve Fuente Ovejuně!

PASCUALA: Leckterá mu »Nechci« dí,
než se skloní jako třtina.

LAURENCIA: Ale já jsem ze železa!

PASCUALA: Nu, pak ovšem je to jiná.

LAURENCIA: Ať se durdí, ať se vzteká,
to mnou ani nepohne,
co bych z toho vlastně měla?
Což by si mne vzal?

PASCUALA: To ne.

LAURENCIA: A ta hanba! Tyhle holky!
Kolik mu jich nalítlo!
Kolik panu komturovi
nebožátek na lep šlo!

PASCUALA: Však je div, že také tebe
jeho čáry nezdolaly...

LAURENCIA: Div? To můžeš pravdu mít.
Přes měsíc už za mnou pálí.
Jeho Flores i Ortuño,
kuplíři dva zchytralí,
vábili mne čapcem, stuhou,
na perly mne chytali.
Vzácným pánem pověřeni
šeptali mi lichocení,
že by tomu pokušení

každá jiná podlehla.

Ale já, já nejsem každá!

PASCUALA: Kde se s tebou scházeli?

LAURENCIA: V údolí, tam u potoka,
prvně tuhle v neděli.

PASCUALA: Holka, věř mi, že tě chytanou,
troufala sis víc než dost.

LAURENCIA: O to nic. Já tvrdou kůstkou
jsem pro jeho vznešenost.

Ale nač se povídáním
o pánovi nudit mám?
Napeku si raděj chleba,
špeku k vejci posnídám,
vína z nejlepšího měchu
tajně vezmu mamince,
o polednách kapustičky
naváším si k pečínce,
pomlsám si na vinici –
rač mi Bůh ji zachovat.
Po večeri připravím si
pepř a olej na salát –
a pak s usmířeným srdcem
na lůžku se přitulím,

»Neuved' mne v pokušení«
jen se ještě pomodlím.
To je líp, než vzdychat láskou
a než milenců mít vkus:
na lože jdou v roztoužení
a pak probudí je hnus!

PASCUALA: Teď jsem s tebou zajedno,
tihle mužští milující
horší jsou než vrabčáci,
nejhorší jsou nevděčníci.
Když jsou pole pod sněhem
a když mráz je vůkol bílý,
k oknům slétají se vrabci,
šveholící: »Ujci milý!«
Spokojí se beze všeho
s tím, co spadne s chudých stolů,
ale jen je po mrazíku,
jen si zobli z prvních stvolů,
dobrodiní zapomenou
a kdo lkali »Ujci milý!«
pokřikují místo toho:
»Hlupci byli! Hlupci byli!«
Takový je mužský svět.
Po milé vždy touhu cítí,
navzdychá se: Ty mé srdce,
ty můj sne, mé živobyті!

Sotva mu však splní přání,
to už nelká – Milá, milá!
zastrouhá jí mrkvičku,
zpívaje si: Byla, byla!

LAURENCIA: Nikomu se nesmí věřit.

PASCUALA: To jsou moje slova též.

(Přicházejí, hovoříce, Mengo, Barrildo, Frondoso)

FRONDOSO (Mengovi):

Nebud' přec tak neústupný,
takhle nikam nedojdeš.

BARRILDO: Tady ty dvě panenky
spor náš mohou rozhodnout.

MENGO: Nežli půjdem na ten soud,
o jednom se dohodnem:
na mojí-li budou straně,
sázku shrábnu tuplovaně.

BARRILDO: A když přidají se k nám?

MENGO: Tak své housličky vám dám.
Umíte-li na ně hráti,

tak vám bude blaze.

FRONDOSO: Platí.

Pán Bůh s vámi, dámy mé.

LAURENCIA: Což my pro vás dámy jsme?

FRONDOSO: To je tak ta dnešní móda,

ten, kdo poklonkuje, prodá.

Říkám obraznost, ne lež,

strmé čelo a ne pleš,

místo hejsek – elegantní,

místo hrb – zjev intresantní,

dráždivá – ne křivá tvář,

doktor – a ne mastičkář;

sketa dřív – dnes nedivoký

kdo byl slepý – jednooký;

kdo byl surovec – je dravý;

nekňuba je odříkavý,

lenoch je dnes nespěchavý,

pokorný – kdo zpitoměl,

hrabětem – kdo hrábě měl,

samoukem blb se zove,

prost'áčkem teď sprost'ák slove.

Všude honorace samá

šlechticem se kdo kde stal,

děvče z venkova je dáma –

a tak dále a tak dál.

LAURENCIA: Ale ten tvůj hladký slovník
možno také obrátit.

FRONDOSO: Na příklad, má krásná dámo?

LAURENCIA: Kdo dřív kárán, dnes je bit.

Poctivý? ne, hloupý kupec.

Kdo dí pravdu, zve se tupec.

Kdo byl mužský, dotěra je.

Zručný podvodně prý hraje,
zrůda jsi, kdyžs melancholik.

Z čipery je alkoholik,

zbožný muž je popleta,

z děvčete hned koketa,

jen když trochu k světu má se;

ne-li, tak ji zabte zase.

Šereda je na obtíž,

s ženskýma je samý kříž,

živobytí to jen stálé

soužení je neskonale.

Člověčenstvo zvěř je spíš –

a tak dále, a tak dále.

BARRILDO: Co by nedokázala

s takovouhle vyřídilkou.

MENGO: Je to z pekla čert a mluví
pekelnickou hařmatilkou.

LAURENCIA: Nu, a jaký je váš spor?

FRONDOSO: Vid', že za pravdu dáš mně?

BARRILDO: Ne, nám dvěma společně!

LAURENCIA: Posud nevím, oč vám běží.

BARRILDO: My dva svorně dokazujem,
co ten třetí popřít chce.

LAURENCIA: Ale co chce Mengo popřít?

FRONDOSO: Co je jasné nad slunce:
Tvrdí, že prý není lásky.

LAURENCIA: Tedy, Mengo, jak se zdá,
pravdu svou rád přepíná.

MENGO: Nu, já nejsem filosof,
neznám ani slabikovat,
ale tolik vím, že živly
nejsou nic než samý svár:

Z nich má naše krev svůj var,
z nich má duše hněv i smutek.
Odkud, když je vesmír v půtce,
odkud můžem lásku mít?

BARRILDO (odříkává jako kniha):

Nad vším světem vládne soulad,
harmonický je náš cit -
Citem touhy, citem lásky,
cizí srdce ve svém svírám - -

FRONDOSO (opakuje vzníceně):

Citem touhy, citem lásky,
cizí srdce ve svém svírám -

MENGO: Vždyť já, páni, nepopírám,

že je láska na světě.

Ale jaká: sebeláska!

Láska ne: jen sobectví!

O něm všechno tvorstvo ví,

o něm všechna příroda.

Ruka má, ta bude ráda

svému tělu ochranou,

těž mé nohy čilé jsou,

hrozí-li mu nebezpečí –

a to všechno: z citu lásky!

PASCUALA: Tedy přidáváš se k nám?

MENGO (posměšně znovu):

A to všechno: z citu lásky!

PASCUALA: Což ti dokazovat mám,

žena k muži, muž zas k ženě,

zvíře ke zvěři že lne?

MENGO: Ale vše to z lásky k sobě,

nikdy z lásky milostné!

Čímpak je vám vlastně láska?

FRONDOSO: Láska -

BARRILDO: Láska -

FRONDOSO (dívá se pořád na Laurencii):

Láska – to je -

MENGO: Teď jsem poučen -

LAURENCIA: Ta moje

patří tomu... co je krásné.

MENGO: Ale proč? Že chce to mít?!

LAURENCIA: Ovšem.

MENGO: Tedy je to cit
loupeživý a ne dobrý,
tak je mezi námi shoda.

BARRILDO: Říkal tuhle náš pan páter
o jakémsi Platonovi,
ten prý učenými slovy
kázal, že je na tom dost:
duši milovat a ctnost.

PASCUALA: To je pro vzdělané hlavy,
do toho se nepouštějme;
ať se na fakultách baví
takovými učenostmi.

LAURENCIA: My zde Mengovi jen přejme
všeho zdaru, všeho štěstí,
blaženě zná život vésti,
bez lásky však zná jej nést.

MENGO: Což ty potřebuješ lásky?

LAURENCIA: Arci.

FRONDOSO: K čemu chováš lásku?

(Dychtivě)

Ke komu jsi hnána láskou?

LAURENCIA: Já – já – miluji svou čest.

FRONDOSO (zklamaně):

Za to Pánbůh ať tě jednou

žárlivostí vytrestá!

BARRILDO: Tedy, kdo z nás vyhrál sázku?

PASCUALA: Poučení o tom dá

z kazatelny nám pan páter!

Já, já posud neznám lásku,

tamhleto má v prsou led - -

(Na Laurencii)

Kdo nám lepší odpověď

může dát – než kazatelna?

FRONDOSO (zuřivě k Laurencii):

Počkej, počkej, necitelná!

(Vstoupí Flores)

FLORES: Jménem božím vítám všechny,
kdož jsou dobří poddaní.

PASCUALA (k Laurencii):
Pane bože, to je jeden
z jeho sluhů, poznáváš ho?

LAURENCIA: Jeden z jeho krahujců.
Odkud se tu bereš?

FLORES: Z vojny.
Nevidíš můj stejnokroj?

LAURENCIA: Ale on – on přijde také?

FLORES: Kdo?

LAURENCIA: Tvůj pán, Fernan Gomez?

FLORES: S rudým křížem na prsou
navrací se komtur – vítěz!

MENGO: Výprava je u konce?

FLORES: Něco krve, něco přátel
stál snad veliký ten triumf,

který řádovému vojsku
novou získal ozdobu.

FRONDOSO: Ale že tak nečekaně,
že tak obratem jste zpátky?

FLORES: Vidím, že jste překvapeni,
zdá se vám to zázrakem,
nuž, já očitý jsem svědek,
zázraků.

MENGO: Tak vypravuj!

FLORES: Padla Ciudad Real –
Padla povstalecfcá tvrz.
Padla silou společnou
našich obou velitelů.
S velkým mistrem Rodrigem,
který chrabrostí a mládím
vyniká jak orel v letu,
jal se pevnost obléhat
komtur náš, Fernando Gomez,
jenž mu starší druh a rádce.
Na grošáku přicválal,
bílý chochol z přilby vál mu,
azurově svítil pancíř,
v pravici se oštěp houpal,

dravý škůdce rebelů.
Odpor buřičů byl zlomen,
padly hlavy těch, kdo vedli,
mrzkou chátru zmrskali jsme,
padla Ciudad Real,
k nebi vzlétá rudý kříž.
Do Fuente Ovejuny,
vítán jásáním a hudbou
vjíždí komtur, její pán.

(V pozadí se zjevují komtur, Juan Ryšavec, Estéban, Alonso, Ortuño, hudebníci, sedláci...)

(Hudba a zpěv)

Do Fuente Ovejuny –
zněte zvony, pějte struny –
vjíždí její pán; vítěz budiž skvělý,
budiž on, jenž velí,
uvítán.

Zrada vyhynula,
padla tvrz, jež slula
Ciudad Real.

Vítěz vjíždí – zňte struny –
do Fuente Ovejuny
jako král.

KOMTUR: Vám za oddanost díky, vesničané,

i za lásku, již jste mi prokázali.

ALONSO: Jak hluboko tě v srdci máme, pane,
my důkaz podat mohli ti jen malý.

ESTÉBAN (obřadně):

Jsem starostou Fuente Ovejuna
a staroslavnému jsa věren zvyku,
já našich darů měl bych celé tuny
ti k nohám skládat na znamení díků.
Zde aspoň, co ti láska dává, pane,
jež spěchem chvíle uskrovnit se musí:
tu na vozíku hrnce polívané,
tam posadu ti přivážeme husí.
Jen pohleď, každá vystrkuje hlavu,
jen poslyš, jak to štěbetá skrz mříže!
I němá tvář ti prozpěvuje slávu,
i tupý tvor chce vítězi být blíže.
Zde nasolení vepřící, tu zelí,
zde vůně z klobásů – až dech se tají,
tu stovka slepic, po nich ovdovělí
se kohouti div neukokrhají.
Sic nenesem ti čabraky a zlato,
je chudá naše vůle pohostinná,
však oddanost svých věrných přijmi za to,
a deset měchů nejsladšího vína!
Z nich slavné vojsko tvé necht' pije žáru,

tvou sílu v zimě rozpal mok ten slunný.

Nuž za svou obec já ti přeji zdaru,

já, starosta Fuente Ovejuny.

KOMTUR (svrchu):

Ze srdce jsem potěšen.

Propouštím vás, hodnostáři.

ALONSO (s dojmavou vroucností):

Ještě jednou, pane, vítej!

Buď ti u nás míru přáno –

kéž by naše obec mohla,

v klenotů a perel šňůru

změnit loubí nad tvým prahem!

KOMTUR: Dobrá, jděte, moji věrní.

ESTÉBAN: Hudebníci, ještě jednou!

(Hudba a zpěv)

Do Fuente Ovejuny –

zněte zvony, pějte struny –

vjíždí její pán.

(Všichni odcházejí, komtur, provázen svými sluhy, zadrží obě dívky)

KOMTUR (vlídně):

Vy dvě chvíli posečkáte -

LAURENCIA: Co nám káže jeho výsost?

KOMTUR (změněným hlasem):

Pořád ještě drahoty?

Mne že nechceš? Pověz: Mne?

LAURENCIA: To pan komtur, Pascualo,
mluví asi s tebou?

PASCUALA: Se mnou?

Pán Bůh ať mne netrestá.

KOMTUR (k Laurencii):

S tebou mluvím, pyšná krásko,

i s tím druhým děvčetem,

cožpak nejste mé?

PASCUALA: To jsme.

LAURENCIA: Ale v jiném smyslu, pane.

KOMTUR (u svého stavení):

Vstupte! Překročte zde práh.

Nebojte se! Jsou tam lidé!

LAURENCIA: Vstoupí-li tam starosta,
já, já, starostova dcera,
vstoupím rovněž – ale jinak -

KOMTUR: Floresi?

FLORES: Můj pane?

KOMTUR: Pročpak neposlechnou, když jsem kázal?

FLORES: Tedy pojd'te!

LAURENCIA: Ruce pryč!

FLORES: Pojd'te, hloupé!

PASCUALA: Abys potom
dvířka zavřel za námi!

FLORES: Pojd'te jen! Vždyť jeho milost
nechce vám než ukázat,
co si všechno z války přines.

KOMTUR (tiše):

Jakmile, Ortuño, vejdou,
Hned za nimi zamkni!

(Vstoupí do domu)

LAURENCIA: Pust' nás!

ORTUÑO (k Laurencii):

Do darů jste zahrnuty,
jež tvůj otec přines' pánu!

PASCUALA: Láryfáry, to jsou žerty!

FLORES: Roztomilé holčičky!

LAURENCIA: Nemá na tom dost, co dostal?

Jazyček mu nedá spát?

ORTUÑO: Teď má laskominy ☐ c na vás.

LAURENCIA: Tak mu přeješ....dobrou chuť!

(Uteče s Pascualou)

FLORES: Věru, dostaveníčko

nachystali jsme mu pěkné!

Pán Bůh s námi, co nám řekne,

až nás bez nich uvidí!

ORTUÑO: Mlátit může, kdo je pán.

Jsi-li sluha, dočkej ran. OPONA

2. scéna

(Lesní rokle u potoka. Laurencia, Frondoso)

LAURENCIA: Nesmím se, ty nerozumo,

u potoka objevit,

abys nešel v patách za mnou.

Na bělidle plátno raděj

neběleno zanechám,

protože už, ať jdu, kam jdu,

všude slyším to jak výsměch

našich mládenců a panen,

že my dva si dali slovo,

že my dva prý budem svoji.

Poněvadž jsi nejšvarnější

ze všech hochů v dědině,

proto si už namlouváš,

že nás honem, honem budou

vyhlašovat v kostele?

To zas ne! A měj si třeba

plné sýpky pšenice,

měj si moštu, víc než může

pít Fuente Ovejuna –

tuhle choutku dej si zajít!

FRONDOSO: O to nedbáš, necitelná,
že jsem jako bez rozumu,
sotva že tě okem spatřím?
Zcela je ti lhostejné,
že mám čestný oumysl,
odvést si tě od oltáře?

LAURENCIA: Jak jsem řekla, tak to platí.

FRONDOSO: Cožpak nevidíš, jak strádám?
Pořád u tebe jsem v duchu,
nejím, nepiju, ba nespím –
a ten anděl na pohled –
nechce vyléčit můj neduh.

LAURENCIA: Dej svůj neduh zaříkat!

FRONDOSO: Neumí mě zaříkat
než pan páter v kostele,
jestli dovolí nám žít
jako zamilovaně
vrkajícím holoubkům.

LAURENCIA: Jdi se k svému tatínkovi
vyplakat a uvidíme.
Nechci tě mít za ženicha,
ale protivný mi nejsi.

FRONDOSO: Co to vidím! Fernan Gomez.

LAURENCIA: Komtur! – Chodíval sem na lov.

Rychle, skryj se do houští!

FRONDOSO: Ano. Schovám se: A žárlím!

(Ukryje se)

KOMTUR (přichází, v ruce samostříl):

Aj, to není zlé, jít na hon

jelení a místo toho

natrefit tak skvostnou laňku...

LAURENCIA: Odpočívala jsem trochu,

jak jsem prádlo doprala;

k potoku se vracím zas,

dovolí-li vaše milost.

KOMTUR: Nech už svého upejpání,

to ti slávu nepřidá,

když jsi krásná, tak buď lidská!

Dosud košem dávalas mi,

ale zde nás hostí les,

jenž je přítel mlčenlivý,

přízniv je mým námluvám.

Jediná přec nebudeš
ze všech krásek v tomto kraji,
která by si troufala
svému pánu vzdorovat?
Jen si vzpomeň, jak to bylo
s tou, co za ní chodil Martin;
sotva, že mu slovo dala,
a už byla má; a ta,
s kterou oženil se Pedro,
půvabná Sebestiána...

LAURENCIA: Ty už měly zkušenost,
uměly v tom, pane, chodit,
vy jste nebyl jejich první.
Ale se mnou je to jiná.
Jděte, prosím vás, a na mne
nedorázejte; ten kříž
kdybych na vás neviděla
řekla bych, že satanáš
není větší pokušitel,
nežli vy□c vy nenechavý!

KOMTUR (odkládá zbraň):
Ale teď už věru dost!
Tuhle laňku nepostřelím,
ruce líp mi poslouží.

LAURENCIA: Co si dovolujete?

Komture! Jste při smyslech?

KOMTUR: Však mě kousat přestaneš!

FRONDOSO (pro sebe):

Jenom skočit na tu zbraň –

terč si najdu!

(Blíží se z úkrytu)

KOMTUR: Vzdej se mi!

LAURENCIA: Pomoc, bože na nebesích!

KOMTUR: Jsme tu sami, žádný strach!

FRONDOSO (se zmocnil komturovy zbraně, ležící na zemi, zvedne ji a míří na něj. Se zaťatými zuby):

Vzácný pane komture,

prosím, hned ji račte pustit,

sic mi střílet nezabrání

ani kříž na vašich prsou!

KOMTUR (se obrátí):

Pse! Ty cháme!

FRONDOSO: Žádný pse –
Utec, Laurencie!

LAURENCIA (Frondosovi):
Bože,
co to děláš!

FRONDOSO: Utíkej!

LAURENCIA: (uprchne)

KOMTUR: Ach, ta honitba. – Já blázen!
Že jsem doma nechal meč!

FRONDOSO: A teď, pane, ani krok!

KOMTUR: Utekla□c ty darebáku,
zbraň mi vydej! Slyšíš? Hned!

FRONDOSO: To tak! Abyste mě zabil!
Láska je – což pán to neví?
na obě své uši hluchá.

KOMTUR: Co! Já, šlechtic, prchat mám
před svým nevolníkem? Střel,
chlape, střel a jestli chybíš,
zapomenu, že se s tebou
nesmím bít a zabiju tě
rukou rytíře!

FRONDOSO: I ne!

Jednám, jak můj stav mi velí.

A že jde mi o život,

(Přitiskne si zbraň těsněji, jako by se s ní mazlil, a neustále míří na komtura)

neodejdu bez přítele.

(Odchází nazad)

KOMTUR: Neslýchaná potupa!

Neslýchané odpykáš si!

Ne a ne se chlapu dostat

mimo dostřel...A ta hanba!

OPONA

DRUHÉ DĚJSTVÍ

1. scéna

(Náves ve Fuente Ovejuna. Procházejí se, hovoříce, dvojice vesničanů)

ESTÉBAN (v hovoru s Alonsem):

Jdi! Těch tvých astrologů moudrost celá

je pro kočku; nač máme o ni dbáti!

Když jejich rada loni neprospěla,

tak pro letošek ještě méně platí:

vždyť úroda je vážně pošpatnělá

a posud nevíš, kolik zrna dá ti.

ALONSO: Já chtěl tě potěšit svou pranostikou.

ESTÉBAN: Nu, půjdem na komtura se suplikou.

At' aspoň zvážní, když jsou vážné časy;

v čem naše je, v tom taky jeho škoda;

zisk bude mít, když zvonit budou klasy;

když nás, i jeho stihne neúroda.

ALONSO (zatíná pěst):

Pan komtur jen at' zajít roupy dá si!

(Sám se lekne svých slov)

Kéž jeho zpupnost jednou již se poddá.

ESTÉBAN (zatínaje zuby):

At' si má rok svá překvapení pestrá:

přec jisté je, že skončí na Silvestra!

(Přejdou)

BARRILDO (v hovoru s Leonelem):

Tak, ty se vracíš ze škol v Salamance.

A čemu tě tam vlastně naučili?

LEONELO: Jsem nyní vzdělán po přemnohé stránce –
až na tu hlavní.

BARRILDO: Ke studentské píli,
jak vidět, se tam druží elegance.

LEONELO: Toť pravda, neměl bys tam dlouhou chvíli.

BARRILDO: Co moudrosti se na vás nese s hůry,
zvláště v dnešní čas, kdy knih se tisknou fůry..

LEONELO: I jdi, ten vynález nám čert byl dlužen.

BARRILDO: To nemyslíš přece vážně, Leonele.

LEONELO: Dnes každý pisálek se cítí vzmužen,
dát do tisku, co raděj hnít by mělo.

A k čemu tisk! Ten, kdo chce, vyhrát u žen,
mít školy nemusí, jen drzé čelo!

(Trpce)

Pan komtur, ten se vyzná v knize citů,
ač nechodil k nám na universitu.

(Přejdou)

JUAN (v hovoru s Mengem):

To přímo měšťácké jsou obyčeje –
dnes na vsi strojí veselku jak páni!

MENGO: A nehne tě, co u pánů se děje?

Ten komtur, co nám tropí bez ustání?

JUAN (náhle vypukne):

Já hned bych skočil naň... jak na zloděje!

(Náhle)

A vždyť ta holka se mu neubrání...

MENGO: To bychom ve vsi svorně oddychli si,
zde na olivě vidět ho, jak visí!

(Ze svého stavení vychází komtur v průvodu svých sluhů. Všichni se zastaví a uctivě mlčí)

KOMTUR (milostivě):

Bůh s vámi. Usedněte, moji milí,

přec v pozoru mi stát tu nebudete.

(Ježto vidí, že se starosta chystá mluvit)

Čím posloužím vám?

ESTÉBAN: My se uradili
vám přednést, pane náš...

KOMTUR: Co na mně chcete?

ESTÉBAN: Co nejdřív bychom rádi pokosili,
i ptáme se, zda při žních prominete...

KOMTUR: Co? O daních? To o jiném! A honem!
Chci podebatovat. Však jiným tónem

(Velmi lehce)

Zvěř tu máte – všechna čest!

A jak vyznáte se v lovu!

Starosto, tvůj bílý chrt,

to je, věřte mému slovu,

přímo jedinečný kus!

Nechtěli jsme věřit očím,

jak se najednou dá v klus,

dohonil by každou kořist!

ESTÉBAN (trochu polichocen):

Ano, taky za trestanci
když se žene, hned je má,
za tuláky nebo štvanci
s úspěchem ho pouštíme.

KOMTUR (důvěrně):

Nechtěl bys ho pustit na zvěř,
jež mi stále uniká,
ač ji bez oddechu honím?

ESTÉBAN: To už zařídit se dá.

KOMTUR: Dobrá, za slovo tě беру,
tedy pustíš svého chrta,
by mně přived...

ESTÉBAN: Koho, pane?

JUAN: Koho doštvat má?

KOMTUR (k Estébanovi):

Tvou dceru.

(Dlouhé mlčení)

ESTÉBAN (se vzchopí, velmi důstojně):

Není u nás, pane, zvykem
s vážnou věcí žertovat.

KOMTUR: Taky já to nemám rád.

Ale ona se mi vzpírá.

(Prudčeji)

Víš-li, kdo je u vás pánem?

Víš ty, co je poslušnost?

ESTÉBAN: Poslouchat my nepřestanem,
pokud jedná s námi... pán!

KOMTUR: Hrdopýška! Všechny jiné
vlídností mne zahrnuly;
sotvaže jsem brvou pohnul,
rády byly po mé vůli,
jen ta tvoje - -

ESTÉBAN: Jen ta moje
ví, čím povinna je Bohu
a čím sobě a čím nám.

KOMTUR: To jsem věru zvědav sám.

ESTÉBAN: Je to dcera starostova!

Nezapomněla své cti!

KOMTUR: Knížku, Floresi, mu dones

o zákonech mravnosti,

ať si, libo-li, v ní říká,

ale nám ať pokoj dá!

JUAN: Vesnická my republika

berem hanu jednoho

za společnou hanu, pane.

Společnou též máme čest.

KOMTUR: Co to řekl? – Čest? Vy – čest - ?

Nakonec vy, vesničané,

chcete rytířským být řádem

nosit calatravský kříž?

Dobry šprým to. Nemyslíš?

LEONELO. Kříž to, pane, nerozhodne:

jen když krev je ušlechtilá.

KOMTUR: když svou chci mísit s vaší,

pro vás by to hanba byla?

Každá městská krasavice

hned by chtěla se mi vzdáti.

ESTÉBAN (velmi vážně):

My tu, pane, nejsme v městě,
u nás jiný zákon platí.

KOMTUR: U nás platí zákon můj.

Pryč mi s očí!

ESTÉBAN (Juanovi):

Takhle na nás?

KOMTUR: Neodmlouvej! Nelelkej!

Odklid'te se!... Ne však takhle!

V houfech se mi nesrocujte,
každý zvlášť! A hybaj domů!

MENGO (stranou):

A že nestydovi tomu
neskočíme jednou na krk?

ESTÉBAN: Nezbývá, než poslechnout.

Ale račte povážiti...

KOMTUR: Opět o daních? Či pohnat
chceš mě na venkovský soud?

(Vesničané se rozcházejí)

KOMTUR: Co ta holota si troufá!

Je to neslýcháno, ne?

ORTUÑO: Pane, ve svém vlastním zájmu
měl byste se trochu mírnit.

KOMTUR: Mírnit? Já se nepoznávám,
jak se zdržuji, když se mnou
jednat chtí jak rovný s rovným.

FLORES: K smíchu jsou, však vyslechnuty
chtěli mít své stížnosti.

KOMTUR: Já si stěžuji! Ten kluk,
co mi hrozil zastřelením,
bez trestu má vyjít?

FLORES: Včera
zdálo se mi, že ho vidím
u chalupy jeho dívky.
Byla tma, snad byl to jiný,
kdo se mu jen podobal,
ale já mu něco, chlapu,
od ouška řek do ouška,
co ho dlouho bude šimrat.

KOMTUR: Ale kde se toulá za dne?

FLORES: Na blízku prý, tady v kopcích.

KOMTUR: Na blízku! Ten chlap, co chtěl mě
zastřelit, je na blízku?

FLORES: Jako vyplašený pták,
jako ryba, než ji chytí.

KOMTUR: Na vůdce, jenž doved'
zkrotit Cordobu i Granadu,
míří holobrádek ze vsi!
Floresi, toť konec světa!

FLORES: Neračte však zapomínat,
jednal v zaslepení lásky!

ORTUÑO: A vy živ jste z toho vyváz!

KOMTUR: Vždyť se krotím. Celá ves
oprátku by zasloužila.
Jenom strpení. Však přijde
sladká pomsty hodinka. –
Tak. Teď k jiným sladkostem.
Co je s Pascualou?

FLORES: Říká,

že má vdavky přede dveřmi.

KOMTUR: Zatím tedy že mám čekat?

FLORES: Pak prý splatí úroky.

Ale té bych nevěřil,
ta má za ušima, pane!

KOMTUR: A co s Elvirou?

ORTUÑO: Ta dala
skvostnou odpověď.

KOMTUR: Což o to!
Ta má oheň!

ORTUÑO: Její hoch
žárliv je prý náramně,
že k ní pořád posíláte;
ale ona prý to s vámi
nějak už si zaonačí.

KOMTUR: Tolik, darebák, ji hlídá?

ORTUÑO: by byl její stín.

KOMTUR: A co Inez?

FLORES: Inez?

KOMTUR: Choť

Antonova?

FLORES: K té prý máte
ve dne v noci volný přístup.

KOMTUR: Přístupné ty ženštiny!

Mám je rád a mám je zdarma. -

Chutná láska z ochoty.

Chutnější však, z musu je-li.

Nejsladší, když předcházely

hořkosti a drahoty.

CIMBRANOS (vstoupí ve vojenském):

Hledám pana komtura.

ORTUÑO: Stojí před tebou. Vzdej čest!

CIMBRANOS: Chrabrý komture Fernando!

Zaměň čapku za přilbici,

hebkou látku za krunýř!

Neboť poznovu je v sázce

pevnost Ciudad Real.

K tvrzi, která tvá již byla

a jež posud v tvé je moci,
s velkou silou přitrhlo
vojsko kastilského krále;
tvému řádu chce ji vyrvat,
tobě triumf vyrvat chce.
Velký mistr calatravský
hájí Ciudad Real,
přesilou však svírán v městě
vysílá mne, aby zvěděl,
co mu, pane, radíš: vzdát-li
má se kastilskému králi,
čili vytrvat...

KOMTUR: Jak? Vzdát se?
Velký mistr vzdát se králi?
Vytrvat nám velí řád!

CIMBRANOS: Jestliže však rychle na kůň
nesedneš a nepřispěješ
svému řádu na pomoc,
na cimbuří zavlaží tam
nepřátelské korouhve!

KOMTUR: Dost! Jsem připraven. Ortuño,
nechat' zazní signál polnic.
Kolik mám zde vojáků?

ORTUÑO: Na pět set.

KOMTUR: Ti všichni na kůň!

CIMBRANOS: Pospěšte! Sic vítězem
bude král a ne tvůj řád!

KOMTUR: Jménem řádu Calatravy!

(Tasí. Válečný signál)

OPONA

2. scéna

(V lesní rokli. Laurencia s Pascualou na útěku. Mengo s pytlek na zádech)

PASCUALA: Nenechávej nás tu samy!

MENGO: Tady netřeba se bát.

LAURENCIA: Mengo, musíme se držet
pohromadě, aby nás
nenatrefil samotné.

MENGO: Učiněný satanáš!

LAURENCIA: Ani ve dne, ani v noci
pokoje nám nedává!

MENGO: Aby do ničemy hrom!

LAURENCIA: Šelma je to krvavá,
jsme jak morem nakaženy!

MENGO: Tady prý to někde bylo,
co Frondoso chtěl ho střelit.

LAURENCIA: Protivní mi byli muži,
ale od onoho dne
jiným okem na ně hledím.
Jak byl statečný Frondoso!
Jen aby to nezaplatil
životem.

MENGO: Zde zůstat nesmí.

LAURENCIA: Ač ho ráda mám, já přec jen
vždy mu radím, aby utek
pokud nejdál. Ale on
ani slyšet o tom nechce.
Komtur hrozí, až ho chytne,
za nohy že pověsí ho.

PASCUALA: Ať se zalkne! Sám ať visí!

MENGO: Praštil bych ho kamenem,
v pytli mám jich tady dost!
Hned bych rozmlátil mu lebku!
Tyran je to. Nahrabal
jak ten prostopášník římský.

LAURENCIA: Nahrabal? Snad Algabal!

MENGO: Hrabal, Gabal, to je jedno,
pro mě za mě třeba Kraval,
já jsem nebyl v Salamance,
nevyznám se v dějinách,
ale vím, že tenhle je
kravalista ještě horší.

PASCUALA: Je to tygr v lidském těle.

(Přibíhá Jacinta)

JACINTA: Pomoc! Bože! Pomozte mi!

LAURENCIA: Co tě potkalo, Jacinto?

PASCUALA: My tě obě budem chránit!

JACINTA: Komturovi žoldnéři
jsou mi v patách. Mají táhnout
proti Ciudad Real.

Ale mne prý za vlasy
k němu musí přitáhnout!

LAURENCIA: Tedy s tebou buď sám bůh!
Na tebe, když takový je, běda mi,
co čeká mne!

(Uteče)

PASCUALA: Jsem, Jacinto, jenom žena,
uchránit tě nedovedu.

(Uteče)

MENGO: já jsem muž. Smíš na mne
spoléhat. Ba, mně se svěř!

JACINTA: A máš zbraně?

MENGO: To bych prosil!

A jak dobré!

JACINTA: Opravdu?

MENGO (ukazuje):

Podívej, ty kamínky.

(Přikvapí Flores a Ortuño s vojáky)

FLORES: Bláhová, nám neutečeš!

JACINTA: To je konec!

MENGO: Pánové!

Ubohým těm venkovanům...

ORTUÑO: Doufám, že tě nenapadá,
chtít ji hájit?

MENGO: Ano, chci!

Prosím za ni, oroduji,
je to moje příbuzná.

FLORES: Vari! S cesty! Nezdržuj nás!

MENGO: Přisahám! Buď po dobrém –
nebo pozor! Tímhle prakem
přijde vám to trochu dráž!

(Vytáhne prak. Flores a Ortuño se k němu vrhají. Přichází Komtur v průvodu Cimbranosově)

KOMTUR: Co se děje? S koně slézat
k vůli téhle chamradi?

FLORES: Venkovan z té bídné vsi,
která za svou neposlušnost
měla by být vypálena,
vojáky nám ohrožuje.

MENGO: Smilujte se, násilnická
páše se tu, pane, křivda:
ztrestejte své služebníky,
kteří ve vašem prý jméně
rodičům a snoubenci
uloupili chudé děvče.
Svolte, prosím, abych do vsi
směl ji zavést.

KOMTUR: Svoluji,
abys příkladně byl ztrestán.
Sem s tou hračkou!

(Vytrhne mu prak)

MENGO: Milosti...

KOMTUR: Flores, Ortuño, Cimbranos
ruce mu tím spoutají.

MENGO: Tak jí chcete vrátit čest?

KOMTUR: Co si vlastně o mně myslí
ta Fuente Ovejuna?

MENGO: Čím vás, pane, urážíme?
Čím ti druzí? A čím já?

FLORES (na spoutaného Menga):
Zabijem ho!

KOMTUR: Ne, svůj meč
nešpiňte tak sprostou krví.

ORTUÑO: Tedy poroučíš ho...

KOMTUR: Zmrskat.
Šaty dolů! Tady k dubu
přivázat! A opratěmi...

MENGO: Smilujte se!

KOMTUR: A tak dlouho, až se řemen rozpadne!

MENGO (ježž odvádějí):
Pane Bože na nebesích!

KOMTUR (přistoupí k Jacintě; sladce):

Pročpak bys nám utíkala?

Proč ti milejší je sedlák

nežli šlechtic jako já?

JACINTA: Vaši vojáci mne, pane,

potupili hanebně.

KOMTUR: V čempak je ta potupa?

JACINTA: Poctivého otce mám,

třeba se vám nerovnáme

urozeností – však čest

máme stejně jako vy.

KOMTUR (rozmrzen):

Nářky své si nech; i pyšnou

prostředekost. Sic můj hněv

zbytečně zas podráždíš –

Tak. A nyní pojď!

JACINTA: A s kým?

KOMTUR: Se mnou.

JACINTA: Rozvážil jste, pane...

KOMTUR: Rozvážil jsem.

(Po pause, znechucen)

Nechci tě. Pro mne nejsi chutná dost.

Posloužíš mým vojákům.

JACINTA: Živou nestihne mě hanba.

KOMTUR: Ale stihne!

(vojákům) Vemte si ji!

JACINTA: Smilování!

KOMTUR: Bez pardonu!

JACINTA (jak ji odvlékají):

Milosrdná nebesa,

potrestejte jeho krutost!

OPONA

3. scéna

(U starosty ve Fuente Ovejuně, Laurencia a Frondoso)

LAURENCIA: Tak tě láká nebezpečí,
že si troufáš zrovna sem?

FRONDOSO: Nechci, než ti důkaz podat,
jak tě nosím v srdci mém.

S kopce zahlíd jsem, jak od vás

komtur v čele vojska táh;

po tobě, má milá, toužím,

a kde touha, není strach.

Ať se násilník, jak zmije

udává!

LAURENCIA: To neříkej!

Obyčejně dlouho žije,

komu přejem brzkou smrt.

FRONDOSO: Máš-li pravdu, tak mu přej,

aby živ byl tisíc let,

čím je štědřejší mé přání,

tím dřív musí zcepenět.

Ale ty mi naznač, jsem-li

pouze tím, čím jsem ti byl,

či zda ve mém srdci chováš

citu mého aspoň díl.

Podívej se, celá ves

ví, že chodím za tebou,

chtěli by nás u oltáře

mít hned zítra – ne-li dnes.

Tedy, chceš mě? Odpověz!

LAURENCIA: Před tebou a celou vsí

odpověď dám: Ano, chci!

FRONDOSO: Dej, abych tě zulíbal

za tu jasnou odpověď;

na kolenou přísahám ti,

nový život začnu teď!

LAURENCIA: Prosím, citový svůj proud

zadrž na vhodnější dobu;

vážnější je prozatím

s tatínkem se dohodnout.

Zde ho máš. A co se mne,

ty můj znejmilejší, tkne,

chci ti věrnou ženou být.

(Odejde vedle)

FRONDOSO: Pán bůh ti rač zaplatit

za ta slova.

(Odchází za ní)

(S druhé strany vstupuje Estéban s Alonsem)

ESTÉBAN: Den co den
je to nesnesitelnější.
Rozjitřil nám celou obec.
Poslední však surovost,
kterou proved na Jacintě,
přesahuje všechny meze.

ALONSO: Doufejme, že kastilské
veličenstvo celou zemi
a též jeho pokrotí.
Chránit Ciudad Real
proti libovůli řádu
Svatý Jago do boje
sám se vydá na komoni –
pohříchů však jeho pomoc
pro Jacintu přijde pozdě.

ESTÉBAN: A což Mengo? Zotavil se?

ALONSO: Byl tak nelítostně mrskán,
že má tělo samou krev.

ESTÉBAN: Mlč! Mně krev se vaří v těle,
o té zpustlosti jak slyším,
a má starostenská berla
směje se mé bezmoci!

ALONSO: Pochopy své k tomu naved,
my přec vinu nemáme!

ESTÉBAN: A když na to vzpomenu,
jak se tuhle v hustém lese
potkal s chotí Pedrovou,
jak ji zneužil a potom
sluhům ji dal na pospas!

ALONSO: Někdo naslouchá. Kdo to?

FRONDOSO (předstoupí):
To jsem já. Jen jedno slůvko
chtěl bych s vámi promluvit.

ESTÉBAN: Ale prosím, kolik chceš.
Vždyť jsi jako bys byl můj;
mám tě rád jak svého syna.

FRONDOSO: Čí jsem syn, to známo vám,
a tak smím si vyžádat
jednu laskavost?

ESTÉBAN: Oč jde?
Jistě, že tě zpupný komtur
nějak urazil?

FRONDOSO: A jak!

ESTÉBAN: Na očích jsem ti to poznal.

FRONDOSO: Nu a zkrátka – mám ji rád.

ESTÉBAN: Kohopak?

FRONDOSO: Nu, po níž pase.

Vaši dceru. Dali jsme si
slovo, že se vezmem. Tak.
Teď jsem vám to vyklopil.

ESTÉBAN (důstojně):

Radostná je pro mne zvěst,
kterou svěřuješ mi, synu.
Moje požehnání máš,
neboť dbalý byls mé cti.
A tvůj štít je, vidím, čistý.
Věř, že bude mi to štěstím,
dá-li svolení tvůj otec.

ALONSO: A svou dceru nezavoláš,
aby řekla, chce-li ho?

ESTÉBAN: Vždyť už byli jedna ruka

dřív, než o ni požádal.

Co se věna týče, synu...

FRONDOSO: O věnu mi nemluvte,

z věna jsou jen mrzutosti.

ESTÉBAN: Zdá se ti?

(V postoji soudce)

Ták. Druhou stranu,

Laurencio! Dceruško!

LAURENCIA (vchází po chvíli):

Ano, jdu!

ESTÉBAN: I podívejme,

jak je rychle po ruce.

Srdíčko, má Laurencio,

co bys tomu, pověz, řekla,

kdyby si Frondoso vzal

za ženu tvou přítelkyni

Julinku? Je nemnoho

ve Fuente Ovejuně

švarných hochů, jako on!

Nezadala by si s ním!

LAURENCIA: Cožpak Julie se vdává?

ESTÉBAN: Ano. Vdává. Za Frondosa.

Nebude to milý párek?

LAURENCIA: Ano. Bude. Milý párek!

ESTÉBAN: Ale jdi. Vždyť není hezká.

Jemu by s ní neslušelo.

Mnohem pěknější by párek

byl z Frondosa – a mé dcery.

LAURENCIA: Podívejme, tatínka!

Šedivě mu kvete brada,

ale pořád ještě žerty!

Tedy víš? A svoluješ?

ESTÉBAN: Máš ho ráda?

LAURENCIA: A mám proč!

ESTÉBAN: Tak mu mohu říci ano?

LAURENCIA: Ano tatínku, mým jménem.

ESTÉBAN: Uděláno. Hotovo.

A teď vydáme se, děti,

na návštěvu k jeho otci.

ALONSO: Dobrá, pojďme.

ESTÉBAN: Ale počkat!

Něco určitého přec

o věnu mu nutno říci.

Což abych ti dal, Frondoso,

řeknem, čtyři tisíce?

FRONDOSO: To jsou zbytečnosti. O nich

znovu prosím, nemluvme.

ESTÉBAN: Jen si myslí: Zbytečnosti!

Před svatbou – snad. Po ní ne!

Zdráhání tě v brzku přejde,

ale věno – zůstane.

(Odejde s Alonsem)

LAURENCIA: Nu, Frondoso, máš teď radost?

Odpověz: A máš mě rád?

FRONDOSO: Radost? Rád? Vždyť málem blázním,

nechtěl bych než tancovat,

že jsme to tak skoncovali,

že jsi má a že jsem tvůj!

LAURENCIA: Tak si se mnou ještě s chutí
před veselkou zatancuj!

(Vytancuji, zpívajíce. Zpěv přechází ve svatební hudbu)

4. scéna

(Veselka na návsi. Mladí manželé Frondoso a Laurencia, Juan Ryšavec a Estéban, Alonso, Mengo, Barrildo, Pascuala, hosté a hudebníci)

HUDBA A ZPĚV

V naší obci věrném lůně
nechat' zdraví, zdraví jsou,
ve Fuente Ovejuně
manžel s manželkou.

MENGO: Tahle píseň svatební
nestála tě mnoho dření.

BARRILDO: Dám se k tobě do učení,
dovedeš-li rýmovat.

FRONDOSO: Spíš než rýmy jsou to rány,
v čem se Mengo dobře zná.

MENGO: Na někoho vím zas já,

jak mu komtur přeje do úst...

BARRILDO: Nemluv o tom netvoru,
o tom vrahu barbarském!

MENGO: Od vojáků dostal jsem,
co, ví bůh, se do mne vešlo.

Někdo zase, jehož jméno
nechci tady vyslovit,
nechal do huby si vlít
inkoust, promíchaný pískem.

BARRILDO: To byl žert!

MENGO: Nu, krásný žert!
Snad to bral co medicínu.
Ale raději ať zhynu,
než se takhle kurýrovat.

FRONDOSO: S rýpáním už pokoj dej
a tu svou nám odříkej -

MENGO: Necht' žijí dlouhá léta
mladí manželé!
Nemoc ať je neoblétá,
žárlivost, ni zloba kletá,
dlouhá léta, dlouhá léta,

žijte vesele,
a když stařenku a kmeta
skosí smrt, ta kosa světa,
ať jim v líčku ještě vzkvétá
blaho zardělé.
Mnohá léta, mnohá léta!

FRONDOSO: Pán Bůh s námi a zlé pryč,
tohle byla písnička.

BARRILDO: Stačila by chvílička,
aby těch svých rýmů napek!

MENGO: Ano, napek. Pečem verše
jako cukrář cukroví.
Šups, a už jsou hotovy.
Jenže na odbyt nám nejdou.

BARRILDO (Frondosovi):
Vrat' se k ženušce a blázna
už si ani nevšímej!

LAURENCIA (svému tchánovi):
Zulíbat mi ruku dej.

JUAN: Drahá dceruško! Můj synu!

(Objímá je)

ESTÉBAN: Pán Bůh vám dej požehnání!

FRONDOSO: Oba dva nám požehnejte!

(Poklekají – před starci)

JUAN: Děti naše, buďte šťastny!

A vy, muzikanti, hrejte!

HUDBA A ZPĚV

U Fuenty Ovejuny,

lesnatá se šere stráž,

běží po ní prostovláska,

jako rychlonohá laň;

ale rytíř hbitější je,

plachou dívku dohoní,

nežli křoviny a houští

hustou tmou ji zacloní.

Pročpak schováváš se,

dívko líbezná?

Ten, kdo hoří láskou,

bystré oči má.

A už milencovy kroky

na skok u křoviska jsou,

dívka ještě polekaně

pokukuje houštinou,

ale rytíř, který dálkou
planul by jen víc a víc,
zbožňované své a blízké
dovádivě volá vstříc:
»Pročpak schováváš se,
dívko líbezná?
Ten kdo hoří láskou,
bystré oči má!«

(Na náves vpadne komtur v průvodu vojáků, Flores, Ortuño, Cimbranos a družina)

KOMTUR: Podívejme! Jsou tu svatby
a nás nikdo nepozval.

(Hudba ustane, jako by ut'el)

JUAN: Není nám to komedie.
Je to, pane, vážný obřad.
Ale chcete-li, je po všem.

ALONSO: Nečekaně se nám vrací
vaše milost! Vítejte nám!
Padla Ciudad Real
poznovu vám do rukou?
Zvítězil jste? Co se tážou?
Vždy jste se vítězně vracel!

KOMTUR: Mám se ti snad zpovídat?

Kroniku psát?

(Shlédne Frondosa)

Aj, co vidím!

FRONDOSO (Tiše):

Stůjte při mně nebesa!

LAURENCIA: Uprchni, je posud čas!

KOMTUR: Stůj, ty! Zadržet ho! Svázat!

JUAN: Dej se, hochu, klidně odvést.

FRONDOSO: Klidně že mám na smrt jít?

KOMTUR: Nejsem z těch, co odsuzují

bez řádného šetření,

sic bych ho zde na místě

na kusy dal rozsekat.

Odved'te ho do žaláře!

Soudcem buď mu – jeho otec!

PASCUALA (na niž se komtur zálibně zadíval, dodá si odvahy):

Pane, račte na to hledět,

že má zrovna veselku.

KOMTUR: Co mi po tom? Je jich víc,
kdyby mohli slavit svatbu!

PASCUALA: Odpusťte mu jeho čin,
dokažte svou velkodušnost!

KOMTUR: Nejde o mne. Prohřešil se
na řádu a jeho kříži.

Ve mně potupil mou hodnost.

Ztupil velikého mistra,

který vládne nade mnou.

Musí výstražně být ztrestán,

sic by jednou prapor vzpoury

vyšlehnout moh proti nám,

kdyby zůstal na živu

ten, kdo mířil na komtura.

ESTÉBAN: Já jsem jeho tchán; i prosím,

abyste mi dovolil

na omluvu pro něj uvést,

že ten čin, jenž spáchán byl,

spáchal z lásky. Šlo mu o to,

aby zachránil svou choť.

KOMTUR: Starosto, tys popleta,

nebo povedený šprýmař.

Což jsem unést chtěl mu choť?

Tenkrát nebyla přec jeho!

ESTÉBAN: Chtěl jste mu ji unést, ano,
ať už byla choť, či ne!

(S náhlým odhodláním vyhazuje poslední trumf)

Teď však z Kastilska se blíží

Veličenstvo, které chce

stavit zlořády a zavést

přísný ve všem pořádek:

Nebude již trpět král

jiných mocnářů krom sebe.

Svrchovanost, moc a kříž,

posvátný ten znak, jen králům

napříště je vyhrazen.

KOMTUR: Dost! A berlu vydej z rukou!

ESTÉBAN (důstojně):

Z vašich rukou jsem ji přijal.

(Obřadně)

Berlu svou vám vydávám.

KOMTUR: Budeš ty mi poučení

dávat o králi a moci?

Zkrotím já si tě svou berlou!

Jak bych bičem krotil koně,

který vyhazuje...

ESTÉBAN (zíraje mu pevně do očí):

Zkroťte!

KOMTUR (ho udeří berlou)

PASCUALA: Bože! S holí na starce!

LAURENCIA: Proto jen, že je můj otec!

Mstí se na něm kvůli mně!

KOMTUR (ukáže na Laurencii):

Odved'te ji. Hned. A deset

vojáků ať mi ji hlídá!

ESTÉBAN: Pomoc, Bože spravedlivý!

PASCUALA: Svatba změnila se v pohřeb.

(Laurencia je odvléčena. Komtur s průvodem odchází. Mlčení)

BARRILDO: Jak? A nikdo neozve se?

MENGO: á své rány si už odnes,

všecek na zádech jsem rudý.

Ať se jiný pokusí

postavit mu na odpor.

JUAN: Ano. Všichni za jednoho

jako jeden za všechny.

MENGO: í braši, ani muk!

Arci, leda že by někdo

vypadat jak já si přál,

aby zrůžověl jak losos,

zrudl jako kardinál.

OPONA

TŘETÍ DĚJSTVÍ

1. scéna

(U starosty. Estéban, Alonso, Leonelo a několik jiných, později Juan, Barrildo a Mengo)

ESTÉBAN: Tak málo je nás v našem shromáždění.

LEONELO: A celá obec pozvána přec byla.

ESTÉBAN: Frondoso, běda, úpí ve vězení
a kdo ví, kde má dceruška je milá.

ALONSO: Když nepomůže Bůh nám se své výše,
je po nás.

LEONELO: Komtur hůř a hůř jen řádí.

JUAN (vstupuje s několika jinými):

Mí spoluobčané, jen prosím, tiše,
ať naše jednání se nevyzradí!

ESTÉBAN: Ne starosta, já stařec jen tu pláči,
že potupena celá ves je naše.

Co podniknete, ptám se vás, vy mladší,
kdož rodnou vlast nám kladou do rubáše?
Jak aspoň ve cti pochovat ji chcete?

Když sami potupně jste popliváni,
když pod jařmem z té tyranie kleté
z nás kde kdo v necti koleno své sklání?
Nač ještě čekat! Co nám ještě zbývá,
než násilím se vzepřít tyranovi!

JUAN: Ač záchrana to není spolehlivá,
přec radím poslat zprávu do Kordovy;
tam čekají teď kastilského krále,
jenž soudit bude v spravedlivém duchu.

LEONELO: To je teď nevhodné – on válčí stále,
naš stesk mu ani nepronikne k sluchu!

BARRILDO (prostoduše):
Já celou ves bych prostě vystěhoval.

JUAN: Tak prostě ne: to nejdřív do měsíce.

MENGO: A sotva by to komtur vyšpehoval,
hned po cestách by stavěl šibenice.

LEONELO: Jsem jako loď, jež k zániku se chýlí
a bez pomoci do vichřice sténá.

(Estébanovi)

Tvou dceru biřici ti uchvátili
a berla tvá je ve dví rozlomena.

(Juanovi)

Tvůj syn je v rukou barbarského kata
a každý z nás má vzhled tu utýraný.
Však nás je víc a naše věc je svatá –
a proto vzhůru, vzhůru na tyrany!

BARRILDO: Však uvažte! Vždyť naši páni jsou to!
Jim sloužíme a sloužit budem stále.

ESTÉBAN: Sám Bůh nám velí rozbít naše pouto,
a vedle Boha neznáme než krále.

MENGO: Jsem z vrstvy nejchudších. Kdo nejmíc zkusí,
ten před nejzazším krokem přec jen váhá!

JUAN: o váhání! Pro nás platit musí:
Bud' sami zahynout – bud' zhubit vraha!

(Vběhne Laurencia, vyděšená a roztrhaná)

LAURENCIA: Také já smím účast míti
na tom shromáždění mužů,
nechci hlasovat, chci bouřit!

Poznáváš mě?

ESTÉBAN: Velký Bože!

Není to má Laurencie?

Dcero moje!

LAURENCIA: Jina jsem,
nežli jakou jste mne znali.

ESTÉBAN: Pojd', mé dítě -

LAURENCIA: Nejmenuj
mě svým dítětem!

ESTÉBAN: A proč?
Proč, má drahá?

LAURENCIA: Protože
bez trestu a bez pomsty
snášels, jak mě odváděli,
nevyrvals mě biřicům.
Tvá jsem byla ještě dcera,
před svatební nocí tvůj
a ne manželův byl úkol
uchránit mě únosu.
Ty ses na to dívat moh,
jak ten dravec Fernan Gomez

ve své doupě dal mě vléci,
vlku nechals ovečku,
o, Fuente Ovejuno!
Kolik pokřiků a hrozeb
kolik vynaložil trýzní,
aby zmoh mé zdráhání!
Nežříte to na mých vlasech,
nevidíte? Krev mi tekla
z ran – a to jste přátelé?
Pastýři jste, ovčáci jste,
o, Fuente Ovejuno,
ovčí pramen, tak jsi zvána,
ale bojovníci nejste!
My, my ženy místo vás,
chopíme se dýk a mečů,
vy však v čepcích a ne v přilbách
našim pŭtkám tleskejte!
Bez soudu a bez ortele
má Frondoso být, tvůj syn,
každou chvíli lze to čekat
dolů svržen s cimbuří –
a všem vám je od komtura
stejný osud nachystán!
Všechny zmar vás pohltí
a tak bude naše obec
bez vás – mužů – oveček
tak Fuente Ovejuna

nebude už ovčí pramen,
v hrad se změní Amazonek.

ESTÉBAN: Nezasluhuji, má dcero
urážek. Jsem připraven
do boje, a kdyby třeba
proti mně stál celý svět.

JUAN: Také já, když syn mi padne,
nechat' stejně zahynu!

ALONSO: Všichni! Na život a na smrt!

LEONELO: Tady šátek vážu na hůl
aby před námi nám vlál.

JUAN: Kdo převezme velení?

MENGO: Bez velení, bez vedení!

Hlavní věc je: zabít ho!

Všechn lid ať bez rozdílu

shromáždí se pod tím heslem:

Zabte ho! Smrt tyranům!

ESTÉBAN: Vemte sudlice a meče,
kyje, luky, oštěpy!

BARRILDO: Sláva kastilskému králi!

Jiní. Sláva králi! Mnohá léta!

MENGO: Tyranům a zrádcům smrt!

Jiní. Zrádcům smrt! Smrt tyranům!

(Vyhrnou se ke dveřím)

LAURENCIA (za nimi volajíc):

Bijte se a bůh vám pomoz!

(Volá v druhou stranu)

A teď vy se dejte, ženy,

do zápasu za svou čest!

Sem, vy všechny, co je vás

ve Fuente Ovejuně!

PASCUALA (přikvapí):

Co se děje? Kam nás voláš?

LAURENCIA: Nevidíš, jak všichni běží?

Běží zabít komtura.

Běží muži, běží chlapci,

kmeti běží zuřiví.

Ale což jen jim se má

dostat bohatýrské cti,

což se, ženy, ještě víc
neprohřešil na nás, ženách?

JACINTA (přiběhne s jinými):

Ty nás tedy navádíš -

LAURENCIA: Tys, Jacinto, která nejhůř

ze všech byla potupena:

Do prvé se řady postav!

k pomstě! k osvobození!

JACINTA: Ty jsi rovněž zakusila!

LAURENCIA: Pascualo, ty nám budeš

praporečnicí!

PASCUALA: A budu

důstojná své hodnosti.

LAURENCIA: Zde můj závoj za korouhev

ať nám vlaje.

PASCUALA: A teď zvolme

velitelku!

LAURENCIA: Ne!

PASCUALA: A proč?

LAURENCIA: Já, já sama povedu vás,
nesmířitelná – jak Cid!

OPONA

2. scéna

(V domě komturově. Komtur s Floresem, Ortuněm a Cimbranosem. Frondoso v poutech.
Vojáci)

KOMTUR: Jen pevněji mu přitáhněte pouta!

FRONDOSO: Své jméno pokrýváte novou slávou!

KOMTUR: Tak, na nejvyšší pověsit ho břevno.

FRONDOSO: Já neublížil vám, já nezamýšlel
šíp na vás vyslat...

FLORES: Jaký je to lomoz?

KOMTUR: Co je to?

FLORES: Pane, měl byste teď ortel
radš odložit.

ORTUÑO: Jsou vypáčeny dveře!

KOMTUR: Jak, dveře mého domu? Dveře domu,
kde sídlí komtur?

FLORES: Lid se hrne dovnitř.

JUAN (za scénou):

Jen bijte, mlat'te, zakládejte oheň!

ORTUÑO: Dav je to sročený – a my jsme slabí.

KOMTUR: Dav – proti mně?

FLORES: A všechno zporázejí,
co na odpor se staví.

KOMTUR: Rozvažte ho!

(Je slyšet hlas Estébanův)

KOMTUR: Frondoso, starostu jdi uchlácholit.

FRONDOSO: To k vůli mně svůj útok podnikají.

(Odejde)

KOMTUR (volá za odcházejícím):

At' vidí, že jsem nezkřivil ti vlásku.

LEONELO (za scénou):

Bud' sláva Fernandovi kastilskému
a zrádcům smrt!

FLORES (komturovi):

Já zaklínám vás, pane,
at' vás tu nenajdou.

KOMTUR: Zde o zbrojnici,
když neodtáhnou,
vylámou si zuby,
a pak se vrátí.

FLORES: Nevrátí, leč pomstu
až vykonají krvavými noži.
Když porobení povstanou, je konec!

KOMTUR: Zde jsme jak v pevnosti, zde tomu vchodu,
kdo nechce padnout, at' se nepřiblíží.

FRONDOSO (za scénou):

Fuente Ovejuna!

KOMTUR: Jak, Frondoso

jím v čele jde? Nuž, podnikněme výpad,
meč proti meči.

FLORES: Komture náš chrabrý!

(Na scénu se vhrne lid. Mezi ozbrojenými sedláky Estéban, Frondoso, Juan, Leonelo, Mengo, Barrildo)

ESTÉBAN: Zde tyran je, zde jeho pomocníci!

LEONELO: Fuente Ovejuna! Zrádce na smrt!

KOMTUR: Hej, slyšte, co vám řeknu!

LID: Neslyšíme!

JUAN: Kdo tolik strádal, nevěří.

KOMTUR: Své slovo

vám dávám kavalírské; jestli křivda
z vás někomu se stala, napravím ji!

LID: Fuente Ovejuna! Zkázou zrádcům!

Zdar Fernandovi, kastilskému králi

KOMTUR: Což nechcete mne vyslechnout? To já jsem,

váš komtur jsem, váš pán!

LID: Král Kastilie,

to je náš pán...

KOMTUR: Tak slyšte přec...

LID: Smrt katům,

pryč s komturem! Fuente Ovejuna!

(Komtur je zatlačen se scény. Lid se hrne za ním a jeho vojáky. Pod zámek – do orchestru – přitáhnou ženy za vedení Laurencie)

LAURENCIA: Jsme na místě. Zde na chvíli oddechnem si.

Ne mírné ženy: válečnice – pohov!

PASCUALA: Jsme ženy mstitelky. A jeho krve

tak dychtivý, jak nemůže být voják.

JACINTA: Nám na kopí ať hodí jeho tělo!

PASCUALA: A není jediný, jež s ním má soucit!

(Flores a Fortuno s několika vojíny jsou opět zatlačeni na scénu)

BARRILDO: Á, to je Flores.

MENGO: Počkej, darebáku!

Tos ty, kdo málem umrskal mě k smrti!

FRONDOSO: Toť on, kdo honil nás, jak zvěř se honí!

LAURENCIA (dole):

Teď vtrhnem dovnitř.

PASCUALA: Zůstaneme raděj

zde na stráži.

BARRILDO (nahore):

Nás neobměkčí slzy,

vy kavalíři. Pozdě honit bycha.

LAURENCIA (dole):

Můj meč je, Pascualo, nedočkavý,

já nechci se jen klíční dírkou dívat.

(Běží nahoru)

BARRILDO: A tohle je Ortuño!

FRONDOSO: Hlavu dolů!

FLORES: Já nejsem vinen! Smilování, Mengo!

(Utíká dolů)

MENGO: Byls jeho kuplíř, náhončí a mrskač.

(Za ním)

PASCUALA: Nám ženám přenechej ho k potrestání.

MENGO: Zde, vemte si ho!

JACINTA: A teď zemřeš, zrádče!

FLORES: Jak! Ženami...

PASCUALA: A je ti to snad málo?

JACINTA: Ten přísluhovač!

PASCUALA: Pravá jeho ruka!

FLORES: Ó, smilujte se! Ženy jste přec, ženy!

(Klesá)

ORTUÑO (v obraně):

Toť omyl. Nejsem za koho...

LAURENCIA: Já znám tě!

Ortuño jsi. To stačí.

(Srazí ho)

Ted' vy, ženy,

tam uvnitř, vítězství at' dobojujem

Ty zrádce dobít!

PASCUALA (s ostatními ženami vniká nahoru):

Na život a na smrt!

(Zatím co ženy pospíchají nahoru, Flores namáhavě povstává, odplíží se. Na scénu vběhne komtur, za ním ozbrojení sedláci a zdola ženy, takže komtur se octne mezi dvěma zástupy)

LID: Ať žije král! Fuente Ovejuna!

HLAS (z lidu):

Ted' zemřeš, zrádce, komture ty podlý!

KOMTUR (zasažen, klesá):

Já umírám! Ó Bože, do tvých rukou - -

JINÝ HLAS (ze zástupu):

Ne, do pekel!

KOMTUR (zasažen jinými ranami se hroutí):

Fuente Ovejuna

bud' prokleta! Necht' nikdo nevzpomíná –
necht' nevysloví nikdo tvého jména!

(Umře) OPONA

3. scéna

(V Kordově. Král Fernando Kastilský sedí na vyvýšeném stolci. Před ním stojí dvorská družina. Zcela v popředí Velký mistr Rodrigo)

KRÁL: Padla Ciudad Real
do mých rukou. Na cimbuří
vlaje prapor kastilský.
Královská je obnovena
svrchovanost nad městem.
A kdo dosud se jí vzpíral,
prosebně jde k mému trůnu.
Velký mistře Calatravy,
rudým křížem ozdoben,
přišels krokem kajícíka?
Přicházíš mi jménem řádu
poslušenství přislíbit?

RODRIGO (pokleká):

Já, Rodrigo, velký mistr,
řádu calatravského,

Vaše Veličenstvo prosím,
aby to, co nerozvážnost
mého mládí spáchala,
bylo vaší moudrostí
spravedlivě souzeno.
Že jsem Ciudad Real
hájlil na vzdor vašim zbraním,
bylo nepravé; já pýchou
sveden byl a ctižádostí.
Nerozvážně zved jsem odboj,
špatným důvěřuje rádcům,
a teď strach mám, aby za to,
co má osobní je vina,
se mnou nepykal můj řád.

KRÁL: Vstaň, jsou upřímná tvá slova.

Nevidím však po tvém boku
klečet komtura Fernanda
Gomeze. Ten nepřišel,
ač tvým rádcem byl a tvůrcem
samovolné výpravy
proti Ciudad Real.
Do svých hor se vrátil prý,
do Fuente Ovejuna,
jíž, jak říkají, je pánem
tvrdě dobytelským.
Proč mi komtur Fernan Gomez

nepřichází holdovat?

(Mocně)

Vzpurný komture, kde hřešíš?

FLORES (přibíhá zraněn):

Velký králi, jemuž Bůh
na skrání vložil korunu,
o nejvyšším ukrutenství
jaké událo se kdy,
přibíhám ti podat zprávu.
Komtur Fernan Gomez...

(Padá)

KRÁL: Mluv!

Vzchop se! Co s ním je? Proč mlčíš?

FLORES (pozvedaje se):

Krev mě dusí...Moje rány,
nutí mě být zcela stručný,
života mám namále.
Mrtev, mrtev, je můj pán.

KRÁL: (vyskočí)

FLORES: Ve Fuente Ovejuna,

odkud přibíhám, ho zabil
zástup krvežízniců.
Tyranů mu podle láli,
hanebně ho tupili,
do zámku mu drze vpadli,
smáli se, když na svou čest
přísahal, že napraví,
stala-li se jaká křivda.
Vidlemi a sudlicemi,
probodli mu na prsou
rudý kříž a jeho tělo
svrhli v příkop, kde pak ženy
surově ho rozdrásaly.
Také na mne vrhly se
zběsilé ty násilnice,
polomrtvého mě ležet
nechaly, že moh jsem spoušť
vidět, jaká natropena
pálením a drancováním:
vždyť se drzí chými dělí,
o statky, jež jeho byly!
Ztrestej, pane, komturovu
smrt, dej katu konat dílo
spravedlnosti...

(Klesne vysílením)

JUAN (doprovázen Alonsem, vejde, sklání se před králem na kolena):

Vám k nohám

padám, Vaše Veličenstvo,

poslušnosti nesa příslib

vašich věrných poddaných.

Ve Fuente Ovejuně

ukrutník nás komtur sobě

podroboval a ne králi, mučil nás a vysával,

tyransky nás trýznil...

KRÁL: Dost!

Nám jen přísluší být soudcem.

Kdo vám, zbojnící vy drží,

právo dal chtít rozhodovat

o vinách a nad životem?

Pryč mi s očí s těmi vrahy!

Zpátky v poutech odveďte je

do Fuente Ovejuny,

s níž, jak rozkazují, bude

zaveden soud hrdelní.

(Na Florese)

Tomu vojáku zde rány

dejte ošetřit – však onde

právo ať jde tvrdou cestou!

(Na králův pokyn jsou odváděni Juan s Alonsem, Flores odnesen. Družina odchází. Král zůstal s Rodrigem)

KRÁL: Velký mistře Calatravy,

tobě úkol svěřuji,

jménem abys mým a spolu

svého řádu představitel

komturovo provinění

vyšetřil a určil trest

za to, čím se prohřešili

ve Fuente Ovejuně

na něm, na mně, na tvém řádu.

Vyšetřující buď soudce

tobě k rukám, ty pak smíš

mučit, věšet, dávat milost –

soudit, jak by soudil král.

OPONA

4. scéna

(Na návsi. Divoké veselí, šibeniční humor. Vztyčená tyč s komturovou hlavou, kolem níž vesničané tančí. Mengo, Leorielo, Barrildo, Pascuala. Stranou Frondoso s Laurencií. Přichází Estéban)

ESTÉBAN: Odneste tu hnusnou hlavu!

LEONELO: Vypadá jak oběšenec!

MENGO: Škoda, že ho nevidíme,
jak se na olivě houpá!

BARRILDO: A zde jeho erb! Co s ním?

MENGO: Rozlomit!

ESTÉBAN: A místo něho
pověsíme nad rychtou
znak a barvy kastilského království.

(Odchází s několika vesničany nesoucími královský erb)

BARRILDO: Ať žije král

LEONELO: Ba, nechť žije! Jen zda on
svolí, abys živ byl ty!

BARRILDO: Já? Proč zrovna já? Což já
komtura jsem zabil?

LEONELO: Ty -
stejně jako ten – a ten –
jako všichni.

MENGO: Dobrá tedy,

ať nás všechny oběsí!

BARRILDO: A což ty, Frondoso? Nejsem
pro tebe a tvoji choť ani na světě?

FRONDOSO (k Laurencii):

Má drahá,
volají nás, pojd'!

LEONELO: Zde meč
a zde kusy erbu jsou
nezapo-me-nutel-ného
komtura.

FRONDOSO: Co mám s tím dělat?

LEONELO: Zazpívej nám něco o něm.

FRONDOSO: Nezpívám.

MENGO: Tak zaveršuj,
na obě to může kulhat.

FRONDOSO: Co jsem provazu se vytrh,
ježž mi zadrh nepřítel,
milovat jsem naučil se,
jak jsem dosud neuměl,

znám, co úpění a hrob,
vím, jak chutná umírání
a jak láska – dvojnásob!

LEONELO: Ted' Barrildo –

MENGO: Nechrne ho!
Musí na to spekulovat!

BARRILDO: Mrtev, kdo nás kujonoval,
mrtev je, kdo byl mu drábem.
Jenom at' se z toho deště
nedostáném pod okap!
Kastilský at' žije rod,
jeho barvy, jeho štít!
Sláva Jeho Veličenstvu!
ale at' nás nechá žít!

LEONELO: Sláva Jeho Veličenstvu!
A ted' Mengo.

OSTATNÍ: Mengo! Mengo!

FRONDOSO: Mengo z rodu vypráskaných,
zveršuj nám, jak chutnal bič!

MENGO: Nelituji, na mou duši,

že jsem byl jak žito bit;
nejdřív neprojít tím peklem,
nebeský bych neznal cit,
neznal bych, jak chutná pomsta,
jež je sladší nežli med.
Do pekla bych dal se znova,
znova k medu při vonět.

FRONDOSO: Do pekla, to může být.

LEONELO: Když ne peklo, šibenice.

BARRILDO (v náhlé úzkosti):

Vždyť my všichni, jak jsme tady,
krky máme v oprátkách.

LEONELO: Jestli nesplní král prosbu,
kterou jsme mu poslali,
pošle na nás inkvisici,
aby s námi zatočila;
a tak na větru se bude
houpat celá vesnice.

ESTÉBAN (se vrací):

Ticho. Věc je příliš vážná!
Juan ryšavý, Frondosův
ctihodný a chrabrý otec,

který vede poselství
k Jeho Veličenstvu králi,
před svým odchodem náš postup
takto se mnou domluvil:
Vskutku není vyloučeno,
ba spíš podobno je pravdě,
že Fuente Ovejuna
bude vyhledána soudci,
kteří jménem královým
přesně pokusí se zjistit,
kdože zabil komtura.
Pro ten případ komukoli
nechť je otázka ta dána,
jeden každý, tak vám radím,
jedinou dej odpověď.

FRONDOSO: Jakou, pověz?

BARRILDO: Jakže máme
odpovídat?

LEONELO: Když se budou
ptát, kdo zabil komtura -

ESTÉBAN: Jiného nic neřekneme,
než: Fuente Ovejuna.
Raděj vytrpíme smrt,

než by dostali z nás více,
než to slovo jediné!

FRONDOSO: Ano., Tak jim odpovíme.

Všichni.

ESTÉBAN: Rozuměli jste?

VŠICHNI: Rozuměli!

ESTÉBAN: Souhlasíte?

VŠICHNI: Souhlasíme!

ESTÉBAN: Nuže dobrá.

Podniknout však nutno zkoušku,
aby každý si to řádně
vštípil v paměť.

MENGO: Zkoušku?

ESTÉBAN: Zkoušku.

A to s tebou. A teď hned.

Pozor. Vyšetřující

já jsem soudce, který z tebe
přiznání chce dostat.

MENGO: Ze mne?

A proč zrovna ze mne?

ESTÉBAN: Posud

nejde přece do tuhého,

nemusíš se tolik třást.

Je to zkouška. Dejte pozor.

Odpověz: kdo že to byl,

kdo že zabil komtura?

Nu?

MENGO: Fuente Ovejuna!

ESTÉBAN: Na skřipci tě mučit dám.

MENGO: Odved' si mě na mučení.

ESTÉBAN: Tedy doznej, zlosyne!

MENGO: Áno, pane. Doznám, pane!

ESTÉBAN: A teď pověz: Kdo to byl?

Kdo?

MENGO: Fuente Ovejuna.

ESTÉBAN (pořád ve hře):

Pevněj utáhněte provaz.

MENGO: Jen si poslužte.

ESTÉBAN: Ty lotře,
že to z tebe nevypáčím?

LEONELO (tleská s ostatními):
Výborně!

BARRILDO: To je mi soudce!

PASCUALA: A ten delikvent! Jak umí
na svém stát!

FRONDOSO: Tak – ještě jednou!

PASCUALA: Tady – soudce!

MENGO: Počkej, dřív
nutno připravit mu příchod.

LEONELO: My jsme biřici.

BARRILDO: Jdem s bubny.

LEONELO: Vykouříme ten váš kout.

Vybubnujem náhlý soud.

PASCUALA (rovněž hraje):

Bum, bum, už soudci jdou.

BARRILDO: Bum a bum a bum.

LEONELO: Zapáchá tu popravou,

každý kout a každý dům.

BARRILDO: Bum a bum a bum.

(Hrají si na pochodující vojáky. Za scénou se ozve bubnování, jež se blíží. V poutech přicházejí Juan a Alonso, rovněž několik jiných sedláků. Vpředu soudce, vzadu biřic. Průvod uzavírá Velký mistr. Zděšení. Scéna se zatmí, za chvíli se zase osvětlí.)

OPONA

5. scéna

(Tamtéž. Ztlumené bubnování ponaáhlu ztichne. Za scénou zmatený lomoz, který rovněž utichne. Těžké ovzduší úzkostia samoty)

LAURENCIA (sama):

Mezi trýzněním a láskou

v úzkosti mé srdce pláče,

bože, vrať mi, vrať Frondosa!

(Chvilé úplného ticha)

Bože, vlij mi do duše
sílu, abych neklesala,
až mi v křečích strne tělo!

(Pokleká)

Bože, skoncuuj naši strast!

FRONDOSO (po chvíli se vypoťací, těžce klesá na zápraží):

Moje lásko! Lásko má!

Nepustím tě. Tebe ne.

Zůstaň u mne.

LAURENCIA: Ty můj hochu,

moc ti ublížili? Bolí?

FRONDOSO (se vzchopí):

Nebolí. Mám síly za nás

oba dva. Ty ne. Ty ne.

HLAS (za scénou):

Další!

HLAS 2: Další!

1. HLAS: Laurencia -

FRONDOSO: Ne!

1. HLAS: – jež za otce má -

FRONDOSO: Ne!

1. HLAS: Estébana, zdejšího
starostu.

FRONDOSO: Ne, nedám tě -

LAURENCIA (se vytrhne a políbí ho do vlasů):

Ty můj drahý –

(Za scénu)

FRONDOSO (běží za ní):

Laurencio!

STRÁŽ (předstoupí s tasenou zbraní):

Zpátky!

FRONDOSO: Laurencio!

STRÁŽ: Zpět!

HLAS (za scénou):

Ty nám, Laurencio, povíš,

kdo to byl, kdo zavinil

komturovu násilnickou

smrt.

LAURENCIA (za scénou jasným hlasem):

Fuente Ovejuna.

HLAS: Přitáhněte. Kdo to byl?

Kdo?

LAURENCIA (ještě hlasitěji, jako v zanícení):

Fuente Ovejuna.

HLAS: Další.

2. HLAS: Další.

LAURENCIA (vběhne a klesne Frondosovi do náruče):

Můj Frondoso!

HLAS: Estéban!

FRONDOSO: Co?

HLAS: Starosta
zdejší obce.

FRONDOSO: Vždyť je stařec.

LAURENCIA: Tyrani! Můj otec!

FRONDOSO: Hrůza!

HLAS: Na své svědomí nám povíš,
zvedna k přísaze dva prsty -

ESTÉBAN (za scénou):
Zvedám k přísaze dva prsty.
Na své svědomí vám povím –

HLAS: Kdo to byl –

ESTÉBAN: kdo byl –

HLAS: kdo zabil
komtura.

ESTÉBAN: Já jeho vraha
označím.

HLAS: Mluv, kdo to byl?

ESTÉBAN: Fuente Ovejuna.

HLAS: Pevněj!

ESTÉBAN: Bože, při mně stůj!

Nedýchám...

HLAS: Kdo že ho zabil?

Mluv!

ESTÉBAN (klesajícím hlasem):

Fuente Ovejuna.

HLAS: Další!

2. HLAS: Další!

HLAS: Lazarillo!

FRONDOSO: Dítě! Je mu deset roků!

HLAS: Víš kdo zabil komtura?

DÍTĚ (za scénou):

Fuente Ovejuna!

HLAS: Další!

HLAS: Další!

1. HLAS: Mengo!

FRONDOSO: Mengo?

Ten, který už před mučením
bezbožně byl týrán?

HLAS: Mengo!

Přístup. Blíže. Víš-li ty, kdo
zabil pana komtura?

MENGO: Zlatí páni, řeknu vám to.

HLAS: Kdo to byl?

MENGO: Já vám to povím.

FRONDOSO: Že by Mengo nechtěl dostat
naší úmluvě?

HLAS: Vždyť mlčíš.

Tedy, dej sem ruce.

MENGO: Ne!

Nemučte mne! Á, to bolí!

Áá, tak pust'te!

HLAS: Kdo ho zabil?

MENGO: Ano, řeknu.

FRONDOSO: Teď je konec!

Zradí nás. Jsme ztraceni!

HLAS: Kdo ho zabil? Kdo byl vrahem?

MENGO (zavřískne, polo nářek, polo výsměch, v jednom výkřiku vztek i mazlení):

Fuentíčka Ovejuna!

HLAS (soudcův za scénou):

To je přespříliš! Vy lotři!

V bolestech se ještě smát?

Slibují, že doznají,

ale pak, smrt na jazyku,

do tváře nám drze vmetou

to své říkání. Dál! Dál!

(Mengo, provázen Estébanem, Barrildem a jinými, vypoťácí se na scénu. Laurencia jde k Estébanovi)

FRONDOSO: Mengo! Mengo!

LAURENCIA: Smím, Frondoso,
dát mu jednu hubičku? Mengo, hrdino!

MENGO (mezi pláčem a smíchem):

Au, au!

tobě se to líbá, au,

ale já se necítím,

ještě tenkrát od předešle.

BARRILDO: Tu máš, Mengo, vem a pij!

MENGO: Copak je to?

BARRILDO: K osvěžení
přináším ti oranžádu.

MENGO: Brrr! Chci říci au!

FRONDOSO: Tak raděj
podejte mu trochu vína,
to ho spraví.

MENGO: (pije)

Á, to hřeje,

á, to chladí!

LAURENCIA: Milý Mengo,

pojíst něco nechtěl bys?

Celý na těle se třeseš.

MENGO: Já mám hlad – hlad jako vlk.

Ale žízeň – jako tři.

(ukáže za scénu, odkud se chvílemi ozývaly zdušené hlasy)

Ale ti už aspoň vědí,

kdo jim zabil komtura –

ne?

HLAS (mocně za scénou):

Fuente Ovejuna!

SOUDCE (za scénou):

Dost. Už nemohu. Jsem znaven.

Sám jsem nejvíc umučen!

Skončíme to. Naráz. Bubny!

(Za bubnování přichází na scénu soudce s biřici. S druhé strany Veliký mistr Rodrigo a lid)

SOUDCE: Velký mistře Calatravy!

Víc než tři sta jsem jich mučil,

ale slovo nedostal z nich

nežli jedině –

RODRIGO: A to?

ESTÉBAN (pokleká):

Veledůstojný ty mistře,

jinochu ty spravedlivý,

z jehož očí plane zář!

Slovo, jež nám vycházelo

se rtů jediné, toť jméno

naší dědiny: to, které

krutý komtur umíraje

proklel, aby pohaslo

v lidské paměti a z žádných

víc už nevycházelo

úst: Fuente Ovejuna,

ale svaté je to jméno

nám

VŠICHNI (pološeptem):

Fuente Ovejuna.

SOUDCE: Celá obec, víc než tři sta

povstalců, si zaslouží

trestu smrti. Přes tři sta

vztyčím, pane, čakanů,

jestli kážeš. Ne-li, pane...

RODRIGO: Rozumím. Všech tři sta stejné
zaslouží si odplaty.

Vyšetřil jsem podrobně
všechny viny komturovy,
vyšetřit jsem dal váš odboj.

Tři sta šibenic – anebo
tři sta životů: toť moje
těžké rozcestí, to má je
odpovědnost.

(Po dlouhé pause)

Ale dám-li
vinníkům, jichž přes tři sta –
neboť vinníky jste všichni –
dám-li místo trestu milost,
slibujete, že mi pak
toho největšího, toho,
jenž se nejhůř provinil
a jenž možná nejhloub trpěl
a jenž s vámi všemi vyjde
bez trestu, že mi jej potom
dobrovolně, bez mučení prozradíte?

ESTÉBAN: Slibujeme.

RODRIGO: Tedy, slyš mě, starosto,

slyš mě obci. Místo tří set
šibenic – já vztyčuji
jménem Jeho veličenstva
tento ortel: Všem vám budiž
dána milost! A teď jméno!
Kdo to byl, kdo na komtura
spáchal násilnické ono
povstalectví? Kdo je vinen?

VŠICHNI (temně):

My, Fuente Ovejuna!

RODRIGO: Onen jeden, jediný,

kajícně zde klekni na zem!

VŠICHNI (poklekají):

My, Fuente Ovejuna!

RODRIGO (pokročí vpřed, naléhavě):

Kdo ho zabil, kdo je vrah?

VŠICHNI (vstanou):

My, Fuente Ovejuna!

OPONA

KONEC